

Jørn Sigurd Maurud
Riksadvokatens Kontor

26 september 2023

Rettsstatens status og veien videre

Få kjenner ansvaret for rettsstaten mer enn den høyere påtalemyndighet. I tretten år har rusbrukere gjort gjeldende rettsstatens beskyttelse, men rettssikkerhetsgarantier uteblir og [Moving a Nation Forward](#) viser hvordan narkotikaforbudet har undergravd den vestlige grunnlovsarv. Med denne dokumentaren som et redskap i rettighetskampen er forbindelsen til tidligere tiders vilkårlige forfølgelse klar. Verdenssamfunnet er også i en brytningstid, og Norge må ta kravet om rettighetsbeskyttelse på alvor.

Ved å trekke parallellene til fortidens vilkårlige forfølgelse, har AROD har vist kraften i offentlig panikk. Kravet om å belyse en blindsoner har møtt sterk motstand, men det norske samfunn har likevel nådd det punktet hvor FNs og Europarådets [anbefalinger](#) overlapper med ARODs og staten kan ikke ta for gitt at forbudet oppfyller et legitimt formål. I den grad et regulert marked er bedre egnet til å beskytte folkehelse, vil forbudet ha et problem med grunnlov og EMK, og Norge må vurdere veien videre:

Skal Norge, i strid med folkerettslige forpliktelser, la nulltoleranse og umyndiggjøring styre ruspolitikken, eller vil de ansvarlige ta forpliktelser til forfulgte grupperinger på alvor?

For Riksadvokaten er spørsmålet spesielt relevant. Siden NOU 2002:04 har justisdepartement og storting sviktet sitt fagansvar, og den høyere påtalemyndighet har et selvstendig ansvar for rettighetsbeskyttelse. I 20 år har krisen for rettsstaten blitt stadig større, men storting og regjering vil ikke vurdere fordeler og ulemper med et forbud målt opp mot et regulert marked og Riksadvokaten kjenner implikasjonene for lov og rett.

Det er ikke uten grunn at ARODs brudd på terskelverdier forblir oversett. Til tross for systemiske forventninger til å straffe, er det vanskelig å bestride grunnlovsargumentet, og verken Riksadvokaten eller underordnede er tjent med å motarbeide prøvesretten. Landssvikerkampanjen mot Sturla Henriksbø er eksempel på hva ansatte kan forvente mer av om ikke påtalemyndigheten tar ansvar for vilkårlig forfølgelse, men AROD ønsker ikke videre polarisering.

Vi er alle satt i en vanskelig situasjon som følge av 60 års ruspolitikk på totalitære premisser. Systemiske forventninger har fått dommere og statsadvokater til å se bort fra 200 års rettsutvikling, men dette er ikke et nytt klagemål. Dette brevet er i stedet et forsøk på å begrense den skade som ruspolitikken har hatt på rettsapparatet, for det er ikke uten grunn at AROD ser påtalemyndigheten som en nærmere alliert enn «liberale» aktører på rusfeltet.

Mens slike aktører gjennom rusreformen har vært mest opptatt av om brukere kan ruse seg uten straff, har Riksadvokaten forpliktet seg til å støtte de samme prinsipper som AROD. Også statsadvokatene har advart mot farene ved avkriminalisering og det finnes ingen på rusfeltet med bedre grunn til å se frem mot en mer prinsipiell ruspolitikk. Ikke bare er avkriminalisering en gavepakke til organisert kriminalitet, men politiloven og etiske retningslinjer pålegger ansatte å stå opp for grunnlov og rettsikkerhet i tider med offentlig panikk, og etaten blir mer og mer splittet som følge av manglende konstitusjonell gjennomgang.

Ingen er tjent med dette. Politiloven og prøvelsesretten er grunnlovens fremste forsvarsverk mot tyranniet og AROD tilbyr kart og kompass i et omstridt juridisk terreng. Sammen har vi investert interesse i at rettsstaten styrkes, for det konstitusjonelle landskapet er minelagt etter 13 år med ansvarsfraskrivelse og fallhøyden øker.

Stadig flere politiansatte kjenner derfor på økt usikkerhet. Ikke bare mister narkotikaloven autoritet hver gang terskelverdier utfordres, men vanskelige spørsmål forblir ubesvart og et spøkelse av 500.000 omstridte straffesaker truer. Sjelden har flere samvittighetsfulle folk hatt dårligere magefølelse og AROD strekker ut en hånd. Så lenge regjering og storting ikke revurderer forbudets premisser, vil Riksadvokat og medansatte slites mellom lojalitet til lovgiver eller rettsstat, og det er synd hvordan offentlig panikk har formet samspillet mellom rettighetsforkjempere og myndigheter.

AROD vil i denne forbindelse beklage den negative effekten av økt polarisering. Vi kunne på vår side gjort mer for å minske motstanden mot rettigheter med en mindre konfronterende energi, men minner om at vi har gått i konflikt for å forsvare en grunnlov i eksil og for å vekke ansvar. AROD kaller derfor Sturla Henriksbø en landssviker i dag, slik at han har mulighet til å bli husket som helt for ettertiden – og slik at andre skal våkne opp til historisk kontekst.

Ikke bare er vi i tider med moralsk panikk enten forrædere, medløpere, eller helter. Det er sikkert at prinsipper bygger landet og at i den grad noen sviker disse prinsippene så er man en sviker. Jakten på syndebukker kan bare videreføres så lenge ofrene må bære overgripernes byrde og Henriksbø er i dag et ansikt på den manglende integritet som driver forbudet videre. Statsadvokaten får derfor som fortjent, men kan når som helst snu situasjonen ved å stå opp for grunnloven – og det er ikke mye å forvente.

Som andre statsadvokater er Henriksbø invitert til å ta ARODs brudd på terskelverdier for retten og vi vil ha fem dager til å vise forbindelsen mellom ruspolitikken og tidligere tiders vilkårlige forfølgelse. Dette er ikke mye å be om. Riksadvokaten selv kan umulig sove godt om

natten så lenge konstitusjonelle forhold forblir uavklart, og så lenge statsadvokatene krever 14 uker i retten for å dømme folk til lovens strengeste straff for brudd på terskelverdier ser det ikke bra ut å nekte AROD en uke i retten for å avgjøre rettsstatens rammer.

Vi vil derfor gjøre det stadig mer ubehagelig for statsadvokater å svikte sitt ansvar for rettsavklaring. Rent faktisk, så lenge ARODs brudd på terskelverdier går ustraffet vil vi mer og mer gå etter de som viderefører et slikt regime ellers, men det er ikke det vi ønsker for landet – eller statsadvokatene.

Etter tretten år med økt konflikt ønsker vi et konstruktivt samspill som fremmer rettsstatens verdier og innhold. Vi vil mye heller stå på samme side for en ruspolitikk som vektlegger grunnloven, og i den grad Riksadvokaten eller statsadvokatene ser styrken i ARODs argument trenger vi ikke deres vitnemål i retten. Vi trenger bare vitnemålet til de som vil forsvare straff og som ikke vil erkjenne forbindelsen til tidligere tiders vilkårlige forfølgelse, for det er slike ansvarspersoner som trenerer realisering av rettigheter.

Vit derfor at den grad Riksadvokaten eller statsadvokatene tar ansvar for rettsstaten, vil AROD ikke svikte noen. Vi vil ikke legge økt skade til den ulykke som ruspolitikken har påført nasjonen og verken Henriksbø eller tidligere Riksadvokat Busch trenger å frykte ARODs vrede foran en sannhets- og forsoningskommisjon. Uansett på hvilket tidspunkt Riksadvokaten kommer oss i møte, vil det finnes forståelse, men ansvar må tas og jo før desto bedre.

AROD kommer tilbake til Riksadvokatens kontor den 20 april 2024 med nye brudd på terskelverdier, men det er ingen grunn til å vente. På dette stadiet av rettighetskampen handler alt om skadebegrensning for nasjonen, påtalemyndigheten, og for de forfulgte på rusfeltet, og AROD håper å høre fra Riksadvokaten om mulige løsninger.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is fluid and cursive, with a long, sweeping tail on the final letter.

Roar Mikalsen

Leder for AROD